

fajkarakter. Mindazok közt fel lehet tételezni faji rokonságot, akik közelállónak érzik magukat egymáshoz, akik egyformán gondolkodnak és egyazon eszmétől hevülnek." Mi sem bizonyítja jobban, hogy a politikai rasszizmusnak semmi köze sincs a fajtudományhoz, amilyenek azt az anthropológusok felfogják. Ezek a képtelen gondolatok annak tulajdoníthatók, hogy az állatokra érvényes törvények nem azok az embernél. Jóllehet az ember származásánál fogva állat, de technikai tevékenységének fejlődésével, amelynek segítségével új környezetet alkotott magának, lényegesen átalakult szellemi szempontból. Ugyancsak megváltozott a társadalmi hatások és a társadalmi nevelés folytán. Ezért léteznek ugyanazon fajon belül egyéni szellemi különbségek és főleg erkölcsi és intellektuális különbségek, amelyek a társadalmi osztálykülönbségeknek tulajdoníthatók. Nyilvánvalóan kevesebb valódi különbség van egy északi német tőkés és egy nyugati fajú francia tőkés közt, mint egy északi tőkés és egy északi munkás vagy egy zsidó tőkés és zsidó munkás közt. Ez az amit a rasszizmus el akar felejtetni, hogy eltüntesse a dolgozók egymásközi, igazi szolidaritását holmi faji szolidaritás kedvéért, amely így értelmezve teljesen hazug.

Amit elmondtunk a német rasszizmusról, ugyanaz áll az olaszra, amely a liguri faj felsőbbbőségét hirdeti vagy akár a franciára, amely a gyarmati fajok alsóbbrendűségét állítja. Ami ezt az utóbbit illeti, van kétféle argumentumunk, amelyeket éppen csak jelzek, egyrészt, hogy a történelemelőtti időkben a mai bushmanekhez hasonló fekete fajoknak vagy az eszkimókhoz hasonló sárgáknak ugyanolyan fejlettségű technikai és művészeti képességük volt, mint egy, a mostani baszkjainkkal rokon fajnak; másrészt, hogy Oroszországnak sikerült az osztályellentétek megszüntetésével, az u. n. alsóbbrendű fajokat értelmileg és technikailag felemelni, mint pl. a legészakibb szibériaiakat. Ami a rasszizmus biológiai igényeit illeti emlékezzünk arra a tökéletesen helytálló gondolatra, amelyet Uljanov így foglalt össze: „A biológiai fogalmak alkalmazása a társadalmi tudományokra általában frázis.”

B A G A T E L L E K

Irja REMENYIK ZSIGMOND

Vigyázat, dolgoznak a tetőn. Senki nem lehet elég emberkerülő ahhoz, hogy néha ki ne menjen az uccára. És ha már kinn van az uccán, saját jólfelfogott érdekében helyesen teszi, ha sarkig kinyitja csipás szemét, füléből kikotorja a piszkot és száját akadémikusan befogja, nehogy elárassza az uccát az abból előtörő pálinkaszag, vagy foghagymaillat. Szimbolumokban már tulontul bővelkedő civilizációnk soha nem mulasztja el a kínáló alkalmat, hogy e csipászemű emberiség életfunkcióját és e társadalom részére használható energia fölőslég plasszirozását minél veszélytelenebbé tegye. Bebizonyított tény, hogy még a morgé pléhasztalára helyezett hullának az energia fölőslége sem egyenlő a nullával, kár is vitatkozni ezen. Meghatottan állunk meg tehát azon figyelmetérdemlő kulantériája előtt civilizált társadalmunknak, amely energia fölőslégünkért tiszta szivből fakadó aggódásának ad kifejezést. Hagyjuk most el az uccakereszteződéseknél kigyuló és a gázolás rendszeres módját okosan szabályozó forgalmi lámpák emelyítő dicséretét, szenteljük minden figyelmünket odaadóan azon tün-

déri lábakon kecsesen álldogáló pléhalkotmányoknak, amelyek világvárosaink felhőkarcolói előtt állanak, jóindulatu erdei manók módjára és már messziről figyelmeztetik a járókelőt, hogy „vigyázat, mert dolgoznak a tetőn“. A járókelő meghatottan megáll, feltekint a felhőkarcoló tető felé, ahonnan a közlekedésre szabadonhagyott úttestre záporként hullanak le a törmelékek patkószögek, gerendák, pléh és cserépdarabok. A tető fölött kéken mosolyog az ég, ő tudja miért. A járókelőnek kimondottan tetszik a környezet, elhatározza magát, hogy amíg az építkezés tart, csakis e ház előtt sétál fel és alá, vigyázva természetesen a tetőn dolgozók testi épségére. Mint módfelett becsületes ember, olyan, aki szó szerint veszi a dolgokat, hagyja minden sürgős elfoglaltságát, hisz itt emberletről van szó. Vigyáznia kell a tetőn dolgozókra, talán nincs a tetőn dolgozók derekán kötél, talán vakok az illetők, ki tudja, talán még nyomorékok is és csak a sors balkezessége folytán kerültek fel a módfelett észszerűtlenül elhelyezett háztetőre, Mérnöki és konstrukcionális tudományokba vetett hite megrendül, ez az a pillanat, amikor világosan látja az összefüggéseket. Napnál is világosabban látja e pillanatban az egész világ reménytelen helyzetét, éppen a háztető észszerűtlenül elhelyezett voltából kifolyólag. Letagadhatatlan fantáziája ösztönösen közli vele a megoldásokat, és ebből kifolyólag az egész világ fordított állapotját. Kétségbeesés fogja el tehetetlenségében a járókelőt, nincs módja rá, hogy változtasson a dolgokon, érzi teljes tehetetlenségét és kiszolgáltatottságát. E pillanat az, amelyben egészen világosan látja, hogy rossz helyen van a tető, a tetőnek nem itt kellene lennie, ahol végződik, hanem ott, ahol kezdődik a ház. Viszont ez körülbelül azt jelentené, hogy fejtetőre kellene állítani a dolgokat, elsősorban a felhőkarcolót, amelyről éppen szó van. Forradalmi gondolatok ezek, a járókelő behunyja szemét, rémülten hessegeti el magától a felforgató gondolatokat, régi közmondás, hogy a gondolatok mindig elárulják az embert. Látja behunyt szemei mögött a lábbal ég felé álló felhőkarcolót, körülbelül a pince mélységében a szép zsindeyes tetővel, ahol éppen dolgoznak az ácsok, világos, most már vigyázni is tud mozdulataikra, látja, hogy miben utaznak, félre is tud ugorni a járókelő, ha észreveszi, hogy buta véletlenségből kiejtette kezéből kalapácsát éppen az ács. A helyzet így fordítottságában már teljesen ésszerű, bár sajnálatos módon az éféle megoldása a dolgoknak a mesék idillikus világába tartozik. E fordított világ hevezetése egyelőre technikai akadályokba ütközik, más megoldásokon kell törnie a járókelőnek a fejét. A járókelő, a háztetőn foglalatoskodó zsindelezőkhöz viszonyítva a szó legszorosabb értelmében alantos helyzetben lévén, joggal várhatja el, hogy a mennyei magasságokban trónoló zsindelezők legyenek azok, akik éberrel vigyáznak az ő testi és lelki épségére. E nagyhorderejű probléma ésszerű elintézését biztosítja talán az a megoldás, ha a védtelen járdáról a tetőkre kerül a figyelmeztető pléhalkotmány, természetesen megváltozott szöveggel, körülbelül így: „Vigyázat zsindelező mesterek, lenn járókelők közlekednek!“ Viszont ez, sajnos, felelősségáthárítást jelent, a felelősségtől pedig a magasban foglalatoskodó zsindelező mesterek a kötelező utálaton kívül még félnek is, akár a mozibajáró közönség fél napjainkban a farkastól. A helyzet tehát minden valószínűség szerint amíg a tábla a járdákat ékteleníti, a régi marad, továbbra is záporként hull le a magasból a törmelék, a patkószög, a gerenda, a pléh és cserépdarab. A zsindelező mesterek lelkiismerete nyugodt, megtették kötelességüket, anyagi együgyűséggel gajdolhatnak a tetőn. A járókelő pedig ha nem keresi kimondottan a veszélyt, nem utazik perverz halálvággyal arra, hogy téglalapítsa be fejét, leg-

okosabban teszi, ha olyan vidékeken közlekedik, ahol ismeretlen fogalom még a felhőkarcoló. Magam részéről utazó tapasztalataimból kifolyólag nyugodt szívvel a közlekedésre ma már csak a Szaharát, a Matto Grosót és esetleg a Sarkok vidékeit ajánlhatom.

Ki motozza meg a zacskósokat? Kétségtelen, hogy apró-cseprő, látszólag jelentéktelen dolgok érdem szerint értelmezett ismeretében alakul ki előttünk földöntuli alakzatában ez a szerencsétlen világ. Általában véve egész ismeretkörünk, a tudományos vonatkozásukat is beleszámítva, esetleges véletenségeknél az eredménye. Legendák, mesterkedések és ma már tudományos teóriákkal kétes értékű reputációhoz jutott sarlatanizmus és dilettantizmus élő tükörképe ez az egész világ. Ne becsüljük le tehát a korcsmákat barátaim, ott értelmesebb dolgok láttak napvilágot, mint mesterséges fényzőzönbe borított akadémiai termekben, ne fintorítsuk orrunkat roskadozó és a tömeglakások folyosóinak végiben a diszkréció minden mellőzésével elhelyezett reterátók láttán, mennyi ismeretet és tudást sajátított el ez áldott helyen régi makulaturákból és tépett ujságszeletekből a tudományokra, kíváncsi emberiség. Nyugodt lelkiismerettel lehet állítani, hogy a bomló és ujjászülető korok képét az említettekhez hasonló ominózus oázisokból figyelhette meg mindég az ember minden korban és minden időben. A világ él és megnyilatkozik. Csak szem kell hozzá és fül kell hozzá, hogy bárki láthassa és hallhassa e megnyilatkozásokat. Nyissuk ki tehát szemünket és helyezzük pamacsos fülünket, ezuttal e kisszakaszos élet egy rozoga villamoskocsiján. Két, kofakinézésű asszony ül egymással szemben a keservesen nyikorgó villamoskocsiban az ablak mellett és gyanakodva figyelik egymást. Mindketten szatyrot tartanak kezükben, kövér kezük összefonva pihen a hason, szétvetett lábuk nem éri el a padlót, csak lóg a levegőben szinte értelmetlenül. Kinn éjszaka van. És mintha valami már megkezdett beszélgetést folytatnának: „Hát akkor most ki motozza meg a zacskósokat?” — kérdi az egyik asszony és apró kis szemével lustán a másikra tekint. „Hát az éjjeliőr!” — válaszolja a másik ravaszul. Önkéntelenül is elpirul a hallgató, holmi pajzán asszociációk ébrednek a léhaságra különben is hajlamos agyában, de ami sok, az már sok, tartózkodóan lesüti szemét e nyilvános helyen. Elmulik egy perc, az éjszaka, már az az éjszaka, amely tragikus módon a hallgató agyát borítja jótékonyan, most lassan oszladozni kezd. Végeredményben nem síklott ki a villamos, a szavak reális értékükben elviselhető értelmet nyernek, most már nyilvánvaló, hogy tényleges zacskósokról esett szó, különben régen megjelent volna már az erkölcsrendőr és a két piszkos-szajú kofát orruknál fogva huzta volna le a villamoskocsiról. Szó sincs erkölcsrendőrrel, fene tudja hogy miféle disznóságokkal foglalja el magát e pillanatban a derék erkölcsrendőr. Ellenben a világ kezd kibontakozni sötét ködéből az elhullajtott szavak nyomán, az emberi szükségleteknek megfelelően méretezett értelem lemászik a fáról és felkapaszkodik a robbogó villamos hátsó ütközőjére lukaszsebű uccagyerek módjára. A világkép rekonstruálása értelmes szavakban már, sajnos, mireánk tartozik. A világkép ebben a vonatkozásában a következő: van egy világ, amelyben nyilvánvalóan mi is élünk, hiába is vezetjük félre magunkat, hiába is hitegetjük és ámitgatiuk holdkórosok módjára magunkat, tehát van egy világ, amelynek egyik piszkos kültelki uccájában áll egy alávaló kis üzem, ahol zacskókat gyártanak. Akik a zacskókat gyártják, tekintet nélkül nemijellegükre, azok a zacskósok, férfiak és nők egyaránt. A világ, helyesen, vagy helytelenül, arra a hitre van felépítve, hogy mindenki

tolvaj és gazember, e hit irott törvényei viszont e hit fanatikusai ellen e világot védik. Van tehát egy világ, amelynek egy szemét kis uccájában, ha becsteledett, a zacskósok fogják magukat és munkájuk végeztével elindulnak hazafelé. Sötét van az udvaron, ki tudja miféle zacskóból vannak faragva a zacskósok, mindenestre jó, ha a portás, mielőtt kiengegné őket, a világos kapu alatt megmottozza őket. Soha sem lehet tudni, hátha valamelyik visz magával egy marék csirizt, vagy néhány remekbékészült zacskót. Hogy gyémántbányákban megmottozzák a gyémántosokat, aranyöntődében az aranyosokat, senki sem veheti rossz néven, ha zacskóüzemben megmottozzák a zacskósokat is. Ha minden renben van, akkor semmi sem történt, mehetnek a zacskósok nyugodtan haza, győzedelmeskedett a rend, a világ forog tovább. A világ, miután bemutatkozott, vigan polkázik és keringőzik tovább, nem is szégyenli magát, mert hiszen nem is annyira pár zacskóról, mint magáról az elvről van szó. Gyémánt, arany, selyem, vagy zacskó, végeredményben egyremegy. Következetességében még az sem zavarja, hogy csak az ökor következetes.

BORIS PASTERNAK: A TÉL SZERETETE

Fordította SZENTGYÖRGYI ANNA

Motto: „Minden anyag“

*Nem lesz senki bent csupán
sápadtan az alkonyat.
Csak a függöny fátyolán
át havazó téli nap.*

*Csak a nedves pelyhezés —
messzi fény szült' árnyalás.
Lágy hópárnás tetők és
szürkület, hó — semmi más.*

*S a hóharmat, csikra csík,
ellep tisztán, hidegen.
Sötét mélabú kúszik
rám a múltból végtelen.*

*Mint az ősbűn az idő
ül az ablak keresztjén,
hogy súlyától összedől
és sötétje szerte mén...*

*...és hirtelen a függönyökbe'
jöttöd árama meglibeg.
Mintha maga a jövő jönne:
csönd méri csöndbe' lépt'idet.*

*Igy lesz: a fél ajtónyílásból
szél, gőz, valód — a házba csap:
mindazokból az anyagokból,
amelyekből a téli nap.*